

Vnímané hodnotové posolstvá žiakmi z formálnej edukácie

VEGA 1/0623/15

Trvanie projektu: 2015 - 2018

Riešitelia:

PaedDr. Anežka Hamranová, PhD. (vedúca projektu, 2015 - 2018)

Doc. PhDr. Eva Poliaková, CSc. (zástupkyňa vedúcej projektu, 2015 - 2018)

Doc. PhDr. Blandína Šramová, PhD. (2016 - 2018)

Mgr. Zuzana Brunclíková, PhD. (2015 - 2018)

PhDr. Viera Andreánska, CSc. (2015 - 2018)

PaedDr. Eva Vancu, PhD. (2015 - 2018)

PaedDr. Peter Selvek, PhD. (2015)

PaedDr. Fábik Dušan (2018)

Mgr. Timea Hóková (2015)

Hlavný cieľ:

Popísať a analyzovať vnímanie hodnotových posolstiev žiakmi z formálneho vzdelávania.

Čiastkové ciele:

1. Terminologicky vymedziť teoretické východiská skúmanej problematiky.
2. Popísať, analyzovať a porovnať vnímanie hodnotových posolstiev žiakmi 6. – 9. roč. II. st. ZŠ z formálneho vzdelávania a adolescentmi.
3. Popísať a analyzovať vnímanie odovzdávaných hodnotových posolstiev učiteľmi II. st. ZŠ žiakom a rodičmi žiakov.
4. Porovnať vnímanie hodnotových posolstiev žiakmi s odovzdávanými hodnotovými posolstvami učiteľov a rodičov.

Dizajn výskumu: kvalitatívno – kvantitatívny (metóda nedokončených viet, interview, metóda morálnych scenárov, diskurz, dotazník Portrait Value Questionnaire - PVQ, vlastný dotazník)

Vybrané výsledky:

- Škola je u žiakov vnímaná skôr v pozitívnom smere. **Vzdelávanie** sa ukázalo ako dôležitá hodnota ich života kvôli ich budúcnosti. Ocenili by zmeny, modernizáciu systému vzdelávania, ale taktiež zmenu postoja samotných učiteľov.
- U učiteľov by žiaci uvítali, keby boli viac tolerantnejší, empatickejší, otvorenejší či priateľskejší, lepšie ovládali pedagogické zručnosti či disponovali určitými osobnostnými charakteristikami.
- Za najdôležitejšie hodnoty žiaci považujú **rodinu a rodinné vzťahy** napriek ich rebelujúcemu a vyhranenejšiemu postojovi voči rodičom. Oceňujú porozumenie, lásku, súdržnosť v rodine a vôbec možnosť patriť do rodiny. Hodnota **zdravia, financií a práce** sa v preferenciách žiakov a adolescentov vyskytla v menšej miere.
- V mravných vlastnostiach sa chlapci v porovnaní s dievčatami hodnotili pozitívnejšie. Zistili sme diskrepanciu medzi tým, ako vnímajú svoje morálne správanie žiaci a ako ich školské a domáce prostredie.
- Rodičia žiakov predpokladali a očakávali vyššiu angažovanosť školy pri osvojovaní si posudzovaných hodnôt. Ukázala sa snaha o prenášanie zodpovednosti za osvojovanie si posudzovaných hodnôt z rodiny na školu.
- Adolescenti mali najvyššie zastúpené hodnoty **konformity** (zahŕňa sebadisciplínu, slušnosť a rešpektovanie komunikačných partnerov), **tradície** (rešpekt k zvykom a kultúre spoločnosti) a **moci** (túžba po dominancii, kontrole, prestíži ako aj sociálnom statuse). Najviac preferovanou hodnotovou orientáciou sú **konzervativizmus** a **sebaurčenie**. Najmenej preferujú hodnoty **hedonizmus** (radosť zo života), **sebaurčenie** (snaha o nezávislosť) a **benevolencia** (ochota pomôcť a lojalita voči priateľom). Preferovanou hodnotovou orientáciou je **otvorenosť voči zmene**.
- Hodnotové preferencie sú genderovo podmienené. Dievčatá vykazujú významne vyššiu mieru v hodnotách **konformita** (sebadisciplína, slušnosť a rešpektovanie komunikačných partnerov) a **moc** (túžbu po dominancii, kontrole, prestíži a sociálnom statuse). Dievčatá sú v porovnaní s chlapcami výraznejšie v hodnotovej orientácii **konzervativizmus**.

- Chlapci významne vyššie skórovali v hodnotách **univerzalizmus** (pochoopenie, porozumenie, tolerancia, sociálna spravodlivosť) a **úspech** (snaha o osobný úspech a dosahovanie ambícií). V hodnotovej orientácii sú oproti dievčatám výraznejší v **sebaurčení**.
- Digitálna kultúra, v ktorej súčasná generácia adolescentov vyrastá, sa pri komparácii štruktúry preferovaných hodnôt medzi adolescentmi z roku 2011 a súčasnými adolescentmi premietla do zvýšenia hodnôt **univerzalizmus, benevolencia, konformita, úspech a sebaurčenie**.
- Z pohľadu učiteľov si žiaci v škole najviac majú osvojiť **úctu a ohľaduplnosť k ľuďom**, najmenej si majú osvojiť **význam ľudských vzťahov, lásky, sexuality v živote jednotlivca, poznatky pre povolanie a isté sebavedomie**. Žiaci si podľa nich v škole najmenej osvojili **poznatky pre povolanie**. Z mravných vlastností charakterizujúce dnešné deti a mládež z pohľadu učiteľov si žiaci najmenej osvojili **osobnú disciplinovanosť a slušnosť** a najviac **humánnosť, spravodlivosť a samostatnosť**.
- Z pohľadu rodičov si žiaci majú najviac osvojiť v škole **schopnosť vlastného úsudku a úctu a ohľaduplnosť k ľuďom**. V škole si podľa nich žiaci osvojili najmä **osobnú samostatnosť a úctu a ohľaduplnosť k ľuďom**, najmenej si osvojili **význam vzťahov, lásky, sexuality a radosť zo života**.
- Podľa žiakov je v škole najmenej osvojená morálna kompetencia **význam ľudských vzťahov, lásky, sexuality v živote jednotlivca**, a najviac isté **sebavedomie**. Žiaci považujú za najmenej rozvinuté cnostné vlastnosti u dievčat **mravnosť v sexuálnom živote, pracovitosť a humánnosť**. Na druhej strane sa ako dominantná cnosť dievčat ukázala ich **samostatnosť**. U chlapcov sa preukázali ako najviac zaostávajúce vlastnosti **mravnosť v sexuálnom živote a slušnosť**, najdominantnejšími vlastnosťami sú **statočnosť a vytrvalosť**.
- Na základe výsledkov výskumu sa ukazuje, že v škole sú dôležité z hľadiska formovania morálneho vedomia a hodnotovej orientácie hlavne: a) byť otvorený k hodnotám; b) dokázať si vytvoriť vlastnú hierarchiu hodnôt; c) poznať hodnotové tradície svojej krajiny a svojej rodiny; d) dokázať rešpektovať a dodržiavať dané hodnoty v osobnom živote.